

עונת הימנון

כבר מזמן העלינו טענה כי בצד סיומת-הנון הפוגענית-בעברית, שהפכה אנשי-שמאל מכובדים ל"שמאלניים" ר"ל (וכל זה, כאמור, בהינף-נון אחד), הגיע הזמן לאפיין את זרועות התמנון הימני, המשתית כל חלקה טובה כחיינו על-ידי תוספת דומזו: ועוד בשעתו העלו גורמים הקרובים לדג-הדיו את המונח "ימנון", למלא את החסר בתחום האמור. ובאמת, גם על סף תבוסה אפשרית כבחירות, לאחר דירדור המשק וחיי-האומה בכלל לשפל שלא היה דוגמתו, ממשיכה המאפיה הימנית שלנו להשתולל ברוב חוצפתה כראש חוצות, מחזקת באורח מלאכותי על-ידי מימשל שוקע.

אמרנו "מחזקת באורח מלאכותי" שהרי מחוץ לחוג האינטלקטואלי של מתכנני פיצוץ "אל-אקצה", על-מנת להקים "מלכות ישראל", מאופיין הימין שלנו (אגב, בניגוד לימין בכמה ארצות אחרות) אחר מותו של אצ"ג והודקנות בני דורו רק בדמויות קומיות בתחום האמנות והאינטלקט (מירית שם-אור פיק, וסוכן העמלות הדינמי ברון ונמשות דומים הם המאורות של הימין הישראלי החדש, בצוותא חדא עם קאריקאטורות, שיש בהן שמץ של דימיון לגסות של "שטירמר" מצד הסיגנון, של אחד דוש). אבל מה שחסר מצד שעורי-הקומה הרוחני והאינטלקטואלי, מנסה המימשל למלא באמצעות מינויים, וכך נתכשרנו, כי בצד מיכה ינון, נציג הקלריקליות של מפד"ל המסוכסכת והמתפוררת, ואורי פורת, זה המקארטיסט הראשי של הסתות פרימיטיביות נגד השמאל והמרכז, כממונים רשמיים של רשות-השידור, נתמנו ה"ה ברון ודוש... כנציגי הציבור במועצת רשות השידור. דג הדיו סבר לחומו כי במועצה ציבורית כזאת אין מקום לייצוג מרכזי של זרועות התמנון הימני בדמות הימנונים הקיצוניים והארסיים ביותר, ממש כשם שאין מקום לייצוג ה"בריגדות האדומות", מהצד שכנגד. אך, כנראה, מישהו החליט למלא, ויותר מלמלא, את ה"מחסור האקוטי" בימנונים פאתולוגיים, שנוצר כמסוד המכובד הנ"ל עם העברתו לגימלאות של מר פאפו, ופפואסיה שלנו לא חיימצא חסרה.

עלייתו ונפילתו של אברמליה מלמד

דיוקנו של ח"כ (נקווה לשעבר) אברהם מלמד, איש המפד"ל, הוא אחד הדוחים כגאלריית אישי-הציבור שלנו. הרי עסקנצייק חלקלק זה רכש לעצמו בצדק את תואר אלוף-הצביעות כחיי הציבור שלנו, משימה שאיננה קלה.

כמשך שנים היה מוקיע המתחסד המקצועי הזה כמעט כל פעולה של הממשלה שנתקימה לא פעם הודות לקולו ככנסת, מבלי שיצביע נגדה, ואחרי זה מיישר את הקו הליכודי-לאומי הקנאי ביותר תמורת אתן שלטוני-פינאנסי.

לשווא ניסו לטהר את אלוף-הצביעות הזה אנשי "סימן קריאה". לשווא התפלשו בעפר רגליו של אברהם-מל"ה מלמד, באקלים טובחת-הגנה של ריח, וכר, אנשים חסרי כל אומץ מוסרי אמיתי מסוג יאיר הורביץ, וניסו לשוות לעסקנצייק הודחה, זה אצ"ג עטרת של כהמיות ליבראלית. מלמד ישב עם פרי, ויזלטיר והורביץ, נהנה מקילוסיהם החדשים עליהם כבבות-המנה כלשהן או גם הבטחות בדבר צילן של אלו, ועשה את שלו ככנסת,

כלומר חמך במימשל ההורס, בין היתר, גם את התרכות, את החינוך הגבוה וכו'. טוב רק שלפחות לסחטני "אגודה" לא היה קצין-קישור כזה עם הבורהימה של "שלום עכשיו". בעצם אין מה להתפלא על האופורטוניזם של אנשי "סימן קריאה". הם יכולים להיות מהפכנים כמעט טרורקיסטיים ולהתברג בפרס "עלית", לתבוע נסיגה כמעט עד הירקון, ולהשתלב, באמצעות הסוחר מסנד, במרכז האקטיביזם וארץ-ישראל השלמה של הקיבוץ המאוחד, לתבוע הקמת מפלגת-שמאל מהפכנית ולפרסם את שירי יעקבי, לתבוע מהפכה בחינוך ולהיות אלופי מנגנון ברמת-אביב. אבל חבל שרבים נתפתו לדימוי ה"הומאניסטי" של שולייית-ה"ליכוד" ה"בוהמי".

אבל אז העניק אברהמליה מלמד סטירת-לחי הולמת לכל מקלסיו מ"סימן קריאה" והציע למסור את המפד"ל על מגש-של-כסף לרב דרוקמן ול"גוש אמונים". הדבר הבא שנצפה לו יהיה, איפוא, מראה יאיר הורביץ פורץ במחול חסידים של "ופרצת" יחד עם ה"בוהמיין" הדתי הדגול, שנקווה כי מרוב תככים יישאר מחוץ לכנסת.

עונת הקוקיה

כבר הישווינו לא פעם את מנחם פרי, עורך 'סימן קריאה', לאותה קוקיה אגדית המתמקמת בנחלאות זרים, פוצחת מעליהן כשיר ניצחון מדומה ומכריזה כי הן שייכות לה מימים-ימימה. סברנו לתומנו, כי מר פרי נרפא מעט מסינדרום הקוקיה שבו וכי בימים של מערכות חברתיות סוערות יחדל מהאובססיה המשונה הדוחפת אותו לניסיונות נואלים של ראיית עצמו בתור המזכ"ל ומחלק טובות-ההנאה גם יחד של המודרנה שלנו. יכולנו גם לצפות, כי לאור שיתוף-הפעולה בין כתבי-העת הספרותיים השונים נגד לחצים שונים של המימשל לא יחזור על עצמו החיזיון המכוער של מלחמות פנימיות בקרב הספרות של דור-המדינה. אבל, אם להשתמש באימרה מן המערבון הידוע "גיוני גיטאר", יש אנשים שלא לומדים לעולם. וכך, אחרי שאץ פרי לגייס לימינו את תמיכת כל כתבי-העת הספרותיים נגד גזרות פרופ' סימונסון ותעסה-גלזר (ועכשיו, ביחוד, התייצב לצידו ללא כל חשבונות כיתתיים), הוא שב, מייד עם חלוף הסכנה לתקציב 'סימן קריאה', לניסיונותיו לדחוק רגלי אחרים ולשכתב את תולדות המודרנה העברית. לא מפליא, איפוא, כי "תרומתו" לחגיגות חצי-היובל של 'עכשיו' היתה רצף נאצות ששילח לעברנו מעל דפי המקומון הירושלמי 'כל העיר'. והרי לא יוכל לטעון כי עורך 'עכשיו' תקף אותו ב'הארץ', כי כל מה שנכתב שם נגד 'סימן קריאה' לא היה בשמו של עורך 'עכשיו' אלא בשמו של המראיין הזוטר. למען האמת, מעולם לא ציפינו במיוחד מצד אדם כפרי למעשים אסתטיים מובהקים ולטוב-טעם. וככל זאת נודה שהופתענו מתופעה אנטי-אסתטית ואנטי-אתית כל כך: עורך כתב-עת חוקף כתב-עת אחר, הנראה לו כמתחרה, דווקא בעת חג היובל שלו, מייד אחרי שכתב-העת השני סייע לו בזמן מצוקתו (בימי פולמוס תעסה-גלזר וגזרות סימונסון). אכן, ניכרים כאן גם חוסר האסתטיות הנ"ל וגם כפיות-טובה.

וזה אולי הזדמנות להגיד כמה דברי-אמת על מר פרי. לא נבדוק את מיומנותיו כמאור אקדמי, אם כי ייתכן שגם בתחום הזה קיימים פערים בין התדמית שהוא חפץ לשוות לעצמו לבין המציאות, פערים שאינם נופלים מן הפער בין רצונו לייחס ולנכס לעצמו את תורת-הפערים של בירדסלי ואינגרדן לבין המציאות האירונית, שקה הוא פשוט יישם כלים של חוקרים בינלאומיים אלה לחקירה של טכסטים עבריים מסויימים. אבל בהחלט מעינינו הוא להצביע על כך, כי מבחינה ביקורתית ועריכתית ממשית מר פרי שייך לאותו הזן המופלא שיאה לו הכינוי "עיוורי טכסטים" או בפשטות "סומים בארובה". בצד כישרונו המופלא להתברג באורח אופורטוניסטי בכל מערכת מימסדית ופינאנסית (ממפלגת העבודה עד אוניברסיטת תל-אביב, מ"הקיבוץ המאוחד" עד הסתדרות-העובדים ודיסקונט וחבריי-כנסת מסוג מלמד) מצוי בו גם כישרון עילאי אחר: עיוורון מוחלט כמעט לגבי כל טכסט חשוב חדש וטיפול בחומרים לשוניים וספרותיים בכלים של טכנוקראט הרואה בבחים בעיקר צנרת. עוד זכורת לנו הכרזותיו של עורך 'סימן קריאה' שכתחום הסיפורת הפרודאיקן הגדול הוא ישעיהו קורן ולא עגנון, וכי הכוח הממשי בתחום שירה צעירה הוא דווקא עוזי כהר. אכן, פרי מיטיב לסמוך על טעם של אחרים שנעשה ממוסד כבר; אבל נראה כי הוא חש מבוכה כשהוא נותר בחדר לבד עם טכסטים.

אחד הגילויים המצחיקים ביותר באישיותו של פרי היא הדבקות שבה נוהג הוא לעוט על יוצרים שפירסמו את יצירותיהם בכמות אחרות ולמסד אותם כמעט עד שמאבדים הללו את כוחם היצירתי בחיבוק מימסדי של דברי-שבח בלתי-ביקורתיים. הדוגמא הקלאסית לכך היא ניסיונו לערוך "קאנוניזציה" בלתי-

ביקורתית של כמה משוררים שראשיתם כשנות השישים. שלושה משוררים יצאו לדרך יחד בשנות השישים: יונה וולך, מאיר ויזלטיר ויאיר הורביץ. הם פירסמו את קבציהם הראשונים בהוצאת 'עכשיו', ואף פירסמו את שיריהם הראשונים במקובץ בחוברת מקובצת של 'עכשיו' (מס' 14). והנה מר פרי, ככל קוקיה אמיתית, חש עצמו נעלב על כי אין יודעי-דבר, או לעיתים בעלי הדבר עצמו, מוכנים לשכתב למענו היסטוריה. מתוך כך הוא מגיע בקלות למחיקת התייחסויות לספרים ולתאריכי יציאה לאור, ואף למחיקת הקדשות, בנוסח האנציקלופדיה הסובייטית (ויש בכך התאמה רבה לאופיו, שהרי זה מזכיר יותר ביורוקראט ממהפכן). אולם הגרוע מכול הוא כי באווירת זיוף שהוא משרה אין כמעט שום דיון של-ממש ביצירות שהוא מנסה להפוך לסמלו המסחרי. אין מעוררים ספקות לגבי מיצרכים המשווקים במיסגרת עיסקת-חכילה לבורגני המצוי. זהו אופורטוניזם אסתטי המנסה לגנוב את הדעת תוך שיווק ומיסוד של מה שהיה פעם באמת בגדר חומר מהפכני אמיתי.

נסיים הערה קצרה זו בהתייחסות לאופורטוניזם של מר פרי שהוזכר זה-עתה. לכאורה משמיע 'סימן קריאה' לעיתים זמירות מהפכניות כל-כך עד כי חושב אתה כי לפניך בריגאדות אדומות או לפחות חוגי- "מצפן". אבל אם מהפכנות נוראה כאן, כיצד להסביר את העובדה ש'סימן קריאה' הוא סמל המיסוד. כיצד באמת מתפקדת מערכת 'סימן קריאה' בחסדם וחסותם של אנשי 'הקיבוץ המאוחד' שאינם מסתפקים בבדיקת ציציית הכשרות הציונית-סוציאליסטית של נתמכיהם, אלא דורשים בעצם אקטיביות ציוני מירבי של "ארץ-ישראל השלמה"? אין זאת אלא שהמהפכנות של 'סימן קריאה' אינה מפחידה אף בורגני ואף פקיד ממונה כשמגיעים הדברים עד השילוב המימסדי ממש. מכיוון שקל לאנשי מימסד לזהות אופורטוניזם אמיתי השואף להיקלט במימסד לגוניו, גם כאשר הוא שר מידי פעם שירי-מחאה. לעומת זאת, מי שבאופן עקרוני מרוחק מן המימסד, איננו צריך להדהים את עצמו ואת האחרים על-ידי פוזה 'אשרי מהפכן אני'!

אך בסיום ההרהורים הללו על אישיות הפעלתנית ושואפת-הכוח של פרי, המזכירה במידה רבה את אוריה היפ של דיקנס, עולה במוחו ההוגה והחוקר-ודורש של "דג הדיו" הרהור מדהים נוסף: שמא איש מסוגו של פרי לוקח באמת ברצינות את יומרתו לשלוט בתרבות ובספרות העברית בזכות מיימנות מימסדית מסוימת, המימון של "הקיבוץ המאוחד", יכולת למנות אסיסטנטים בחוג ל"תורת הספרות הכללית" באוניברסיטת ת"א, פירסום שירי מר יעקובי וטיפוח מתמיד ומשמים של כל שיר בינוני של הזוג ויזלטיר-הורביץ, אלה הטווידל-די והטווידל-דאם של שירת 'סימן קריאה', או כפי שהגדיר אותם אהרון שבתאי: שני הקרפיונים הדשנים בכריכת 'סימן קריאה'. או שמא יניקת הוויטאמינים הכספיים משוקולד של "עלית" סיחררה לחלוטין של ראשו של המנגנונאי הקטן והנמרץ? אכן, יש משהו גוגולי עמוק וגרוטסקי באישיותו של פרי. משהו בנוסח מעיל של איש מנגנון, החושב כי הוא, המעיל, הריק והנכוב, הינו נאפוליאון בכבודו ובעצמו. אפשר לתת כאן משלים גוגוליים אחרים, נוסח "לביבה שנשתתה", אבל דינו כאן. הן רצינו כאן רק לאפשר ל"דג הדיו", המופתע מהתקפות מר פרי על 'עכשיו' לעת חגו, לחדש את נעוריו כקדם, לאחר שכמעט נשלח לגימלאות על-ידי העורך בעל הנטיות המטאפיזיות, והאוהב, כידוע, שלוהה והימנעות מכל פולמוס.

עונת הגראפומאניות

העיתונות שלנו נתעצמה מאוד ותופחת מרוב מקומונים, מוספים מיוחדים וכו'. מובן, כי בלב מהומה כזאת ניוקקים העורכים לשפע כותבים, וכאן מפלסות את מקומן כמרץ כל מיני כתבניות-חרבות קטנות ונמרצות, הנצמדות כשושנות-ים דוקניות וזעזעוריות לכל סדק בין סלעי העיתונות, ובין קפלי אדרתם של העורכים הספרותיים. רובן המוחלט של הגברות הנ"ל הן מדובבות-הבלים מובהקות, החל מהשיח הזוטרי, הנפוח מרוב תוקפנות ולמדנות לא-מיושמת בדבריה של אחת, לאה דובב, ועד דמויות פארודיות הרבה יותר, החסרות גם כל ידע עיוני.

גברות אלו גם חוטאות בדרך-כלל בכתיבת סיפורים ושירים איומים, וכבר איננו מופתעים מכך. אך גם "דג הדיו", שראה רבות כחיו וצלל במעמקי הגראפומאניה העברית (על-מנת לתקוף אותה, כמוכן), הופתע מ"הרמה" הספרותית של מבקרת חרשה ב"דיעות אחרונות". הנה כותבת שם על עולם ומלואו פלונית בשם גינגולד-גלבווע. ביקורתה המגוחכת היתה כבר לשם דבר, אולם לא היה ל"דג הדיו" התמים מושג, כי המבקרת הדגולה, המשמשת כמסוף שהשתתפו בו מירון ושקד, מוקד וצמת, וכו', ומביאה

למוסף הזה על נקלה את "פרס הרצנויה הגראפומאנית" ומעטרת אותו בעלי-הדפנה שלו, היא גם כותבת סיפורים שאף להם יאה "פרס הגראפומאניה המגוחכת". אין טעם להרחיב דיבור כאן, אלא להביא בסיום המדור שורות, המעידות, ודווקא בסיום חוברת המוקדשת לסיפורת עברית, כאלף עדים על מצבה של הפרוזה העברית המיסחרית: "אהבה. מין... ולפתע ישנה אישה חוקית, ראשונה, ניצחית. בשיער קצוץ ועגילי-זהב. משהו המהלך כביטחון בגרבי-משי שקופים ויקרים היודע להבחין בין סטראדיוואריוס וגואנרי".

אכן, "בשיער קצוץ ועגילי זהב", "אשה חוקית", "משהו המהלך כביטחון בגרבי המשי" (מתוך "או חורף או סופו" מאת שולמית גינגולד-גלבוץ, סיפריית הפועלים, 1981). באמת, איזה קריטריונים גבוהים יש לסיפריית-פועלים, בפירסומיה ואיזה יוצרות-ענק כותבות ביקורת "קטלנית" על ספרים רגישים ויפים כמוסף של "ידיעות אחרונות". הרי אפילו קטעים באנאליים של גברות כמ. גוברין הם מעוזים של סיפורת גדולה לעומת ה"סופרת" הנ"ל, המכהנת במיקדש התת-משולם של הרצנויה העברית יחד עם כתבנים מתוסכלים מסוג ב. ציפר, שכל כתבי-העת הרציניים דחו אותם.

כן, אחותנו הקטנה והגראפומאנית גינגולד-גלבוץ הכותבת בנוסח תת-רומאן רומאנטי על "אשה חוקית ניצחית, המהלכת בגרבי-משי שקופים". את תהיי לנו לרבה בלב חיי-גראפומניה פורחים!

הספרות כיתד

מדברי הרב דרוקמן על תפקיד הספרות, בוויכוח בכנסת: "הספרות היא כאותה יתד שניתנה לכני-ישראל במידבר. תפקידה לשמור על טהרה ולכסות בחול זך על כל כיעור וליכלוך".

דיוק בתשלומים ל"אגודה"

התשלומים היחידים למוסדות חינוך ותרבות במדינה המועברים בדיוק נמרץ הם התזרימים לסחטני ה"אגודה". לא פלא שמוסדותיהם משגשגים, בעוד שעל המצב הפינאנסי של אוניברסיטאות, כתבי-עת, וכו', אף אין טעם לדבר.

שיבתו של דג הדיו. הקוראים בוודאי שמו לב, כי אחרי זמן רב שב דג-הדיו לאוויר העולם משנת-החורף שלו כמעמקים. הוא קצת חמיה על המציאות החדשה שניתקל בה; אך נסמוך עליו שיגיב עליה כדרכו.